

บทที่ 6

สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ

6.1 สภาพการผลิตแพะในเขตภาคเหนือของประเทศไทย

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในเขตภาคเหนือของประเทศไทย จำนวน 48 ราย โดยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ลำพูน และน่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสรุป ดังนี้

6.1.1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในเขตภาคเหนือของประเทศไทย พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (89.6 เปอร์เซ็นต์) นับถือศาสนาพุทธ (60 เปอร์เซ็นต์) มีอายุอยู่ในช่วง 40-60 ปี (54.2 เปอร์เซ็นต์) มีสถานะภาพสมรส (95.8 เปอร์เซ็นต์) จำนวนบุตร 2 คน (50 เปอร์เซ็นต์) มีสมาชิกครอบครัวจำนวน 4 คน (39.6 เปอร์เซ็นต์) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่เป็นระดับประถมศึกษา (35.4 เปอร์เซ็นต์) พบว่าส่วนใหญ่มีอาชีพดั้งเดิมทำการเกษตร (81.3 เปอร์เซ็นต์) ส่วนใหญ่เลี้ยงแพะเป็นอาชีพเสริม (58.3 เปอร์เซ็นต์) มีอาชีพหลักเป็นอาชีพธุรกิจส่วนตัวหรือค้าขาย (42.9 เปอร์เซ็นต์)

6.1.2 วิธีการเลี้ยงและสภาพการเลี้ยงแพะของเกษตรกรในเขตภาคเหนือของประเทศไทย ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การเลี้ยงแพะ 1-5 ปี (52.1 เปอร์เซ็นต์) สาเหตุที่เลี้ยงแพะส่วนใหญ่สนใจเลี้ยงเอง (49.9 เปอร์เซ็นต์) แรงงานเป็นแรงงานจากครอบครัว (77.1 เปอร์เซ็นต์) จำนวนแรงงานในการเลี้ยงแพะ ส่วนใหญ่ใช้แรงงาน 1 คน (62.5 เปอร์เซ็นต์) ส่วนใหญ่ได้รับความรู้และข้อมูลในการเลี้ยงแพะจากบรรพบุรุษ (16.7 เปอร์เซ็นต์) ส่วนใหญ่ใช้ทุนส่วนตัว (77.1 เปอร์เซ็นต์) ที่ดินที่ใช้เลี้ยงแพะใช้ที่ดินส่วนตัวและเลี้ยงทุ่งหญ้าธรรมชาติ (45.8 เปอร์เซ็นต์) ส่วนใหญ่ไม่มีการปลูกหญ้าเลี้ยงแพะ (87.4 เปอร์เซ็นต์) ส่วนใหญ่เกษตรกรไม่ใช้อาหารข้น (60.4 เปอร์เซ็นต์) น้ำที่ใช้เลี้ยงแพะส่วนใหญ่ใช้น้ำประปา (33.3 เปอร์เซ็นต์) ส่วนใหญ่เกษตรกรมีระบบการเลี้ยงแพะแบบควบคุมการแพะเล็ม (58.3 เปอร์เซ็นต์) เกษตรกรส่วนใหญ่เริ่มเลี้ยงแพะไม่เกิน 10 ตัว (41.7 เปอร์เซ็นต์) จำนวนแพะในปัจจุบันส่วนใหญ่เลี้ยง 10-20 ตัว (22.9 เปอร์เซ็นต์) จำนวนแม่พันธุ์ 10-19 ตัว (31.3 เปอร์เซ็นต์) อัตราส่วนพ่อพันธุ์ต่อแม่พันธุ์ ส่วนใหญ่ 1 ตัวต่อแม่พันธุ์ 11-15 ตัว (25.0 เปอร์เซ็นต์) พันธุ์ที่เกษตรกรใช้เป็นพ่อแม่พันธุ์ ส่วนใหญ่ใช้พันธุ์เอง โกรนูเบียน ชาแนน และบอร์ โดยพ่อพันธุ์

เกษตรกรจะใช้ไปเรื่อยๆ (75.0 เปอร์เซ็นต์) จนแก่ จึงจะปลด จึงมักพบปัญหาเลือดชิด ส่วนใหญ่ไม่ทำทะเบียนประวัติและบันทึกฟาร์ม (79.2 เปอร์เซ็นต์) ส่วนใหญ่ทำวัคซีน (83.3 เปอร์เซ็นต์) โดยเกษตรกรฉีดเอง (65 เปอร์เซ็นต์) เกษตรกรทุกฟาร์มมีการถ่ายพยาธิแพะ (100 เปอร์เซ็นต์) การถ่ายพยาธิเกษตรกรมักใช้ยาถ่ายพยาธิอีหื้อไอโวเม็กติน (ivomectin) โดยความถี่ปีละ 2 ครั้ง (47.9 เปอร์เซ็นต์) ตามเจ้าหน้าที่และเพื่อนบ้านแนะนำ

6.1.3 การตลาดแพะของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในเขตภาคเหนือของประเทศไทยพบว่าวัตถุประสงค์ของการผลิตแพะ พบว่าส่วนใหญ่ผลิตลูกตัวผู้ขายเป็นแพะรุ่น (47.9 เปอร์เซ็นต์) โดยการชั่งน้ำหนัก (70.8 เปอร์เซ็นต์) น้ำหนักที่ขายส่วนใหญ่ 20-25 กิโลกรัม จำหน่ายโดยมีพ่อค้าคนกลางมารับถึงที่ (37.05 เปอร์เซ็นต์) ราคาจำหน่ายขึ้นอยู่กับพื้นที่และจังหวัด โดยจังหวัดพะเยาและเชียงราย จำหน่ายกิโลกรัมละ 80 บาท เชียงใหม่ 55-60 บาท ลำพูน 80-100 บาท น่าน 55 บาท การผลิตแพะในเขตภาคเหนือของประเทศไทย พบว่าการผลิตแพะเนื้อในฟาร์มขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยประมาณ 574.02 729.4 576.98 บาทต่อตัว ตามลำดับ ต้นทุนส่วนใหญ่เป็นค่าแม่พันธุ์ ส่วนกำไรเฉลี่ยตัวละ 801.0 บาท 645.7 บาทและ 798.0 บาท ตามลำดับ กำไรสุทธิของฟาร์มต่อปี 24,506.2 บาท 68,764.4 บาท และ238,911.4 บาท ฟาร์มแพะนมมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยประมาณ 256,782.64 บาทต่อปี รายได้จากการขายลูกต่อปี 271,270.13 บาท รายได้จากการขายนมเฉลี่ยประมาณ 256,620.0 บาทต่อปี กำไรเฉลี่ยประมาณ 212,978.2 บาทต่อปี ฟาร์มแพะพันธุ์จำนวนแม่พันธุ์ 70 ตัว จำนวนแพะรุ่นต่อปี 172.24 ตัว ต้นทุนการผลิต 205,229.39 บาท ราคาจำหน่ายกิโลกรัมละ 55.00 บาท หรือ 1,375 บาท (กรณีขายเป็นแพะเนื้อ) ถ้าจำหน่ายพันธุ์ราคาตัวละ 5,000.00 – 10,000.00 บาท รายได้จากการขายแพะรุ่น 236,823.25 – 1,722,350.00 บาทต่อปี กำไรสุทธิ 31,593.74 – 1,517,120.62 บาทต่อปี แผนการผลิตในอนาคตส่วนใหญ่จะเพิ่มการผลิต (43.8 เปอร์เซ็นต์) เนื่องจากมีการบริโภคเนื้อแพะเพิ่มขึ้นและการตลาดกำลังโต

6.1.4 ปัญหาในการเลี้ยงแพะในเขตภาคเหนือของประเทศไทยพบว่าปัญหาอันดับต้นๆ ที่มักพบคือ เรื่องโรค พยาธิ โรคที่พบมีทั้งที่เกิดจากเชื้อโรคและการจัดการ เช่น โรคท้องร่วง โรคปอด โลหิตจาง พยาธิ ตลอดจนการบาดเจ็บของแพะ มักเกิดในฟาร์มที่มีการจัดการไม่ดี ไม่ค่อยรักษาความสะอาดของโรงเรือน โรงเรือนคืดพื้น ทำให้เกิดความชื้นสูงทำให้เกิดโรคปอด นอกจากนี้ยังทำให้สะสมเชื้อโรคและพยาธิอีกด้วย การใช้ตัวผู้คุมฝูงจำนวนมาก โดยไม่มีการแยกทำให้แพะขวิดตาย หรือแพะมัวแต่ต่อสู้ ขวิดกันจนไม่ยอมผสมพันธุ์

6.2 การใช้ประโยชน์จากกระถินสดและเศษผักกาดหอมห่อเป็นอาหารแพะรุ่น

จากผลการทดลองการใช้กระถินสดและเศษผักกาดหอมห่อเป็นอาหารหยาบของแพะรุ่น พบว่า

6.2.1 กระถินมีองค์ประกอบของวัตถุแห้ง อินทรีย์วัตถุ โปรตีน ไขมัน เถ้า เยื่อใย เยื่อใยที่ละลายในด่าง เยื่อใยที่ละลายในกรด และคาร์โบไฮเดรตประเภทที่ย่อยง่ายในกระถินสด เท่ากับ 264.4 919.6 270.4 52.8 80.4 183.3 395.7 199.6 และ 413.2 g/kg DM ตามลำดับ ส่วนในผักกาดหอมห่อ เท่ากับ 41.5 825.9 257.7 55.2 174.1 150.7 221.1 170.2 และ 362.3 g/kg DM ตามลำดับ

6.2.2 ปริมาณการกินได้ของวัตถุแห้งกระถินสด 825.52 g DM/day ส่วนเศษผักกาดหอมห่อ มีค่าเท่ากับ 779.17 g DM/day

6.2.3 อัตราการเจริญเติบโตของแพะรุ่นที่ได้รับกระถินสด มีค่าเท่ากับ 140.15 กรัมต่อวัน และเศษผักกาดหอมห่อ มีค่าเท่ากับ 112.83 กรัมต่อวัน ค่าอัตราอาหารเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัว พบว่ากลุ่มที่ได้รับกระถินสด มีค่าเท่ากับ 7.68 kg DM/kg LW และเศษผักกาดหอมห่อมีค่าเท่ากับ 8.86 kg DM/kg LW

6.2.4 ค่าสัมประสิทธิ์การย่อยได้ของ วัตถุแห้ง อินทรีย์วัตถุ โปรตีน ไขมัน เถ้า เยื่อใย เยื่อใยที่ละลายในด่าง เยื่อใยที่ละลายในกรด และคาร์โบไฮเดรตประเภทที่ย่อยง่ายของกระถินสด มีค่าเท่ากับ 73.10 74.77 72.07 36.63 59.02 66.26 57.67 และ 83.42 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ส่วนของเศษผักกาดหอมห่อ มีค่าเท่ากับ 79.70 80.85 76.12 55.11 66.59 77.51 71.73 และ 88.58 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ

6.2.5 ปริมาณพลังงานในอาหาร พบว่าค่าโภชนะย่อยได้รวม พลังงานรวม และพลังงานใช้ประโยชน์ได้ของกระถินสด มีค่าเท่ากับ 69.35 เปอร์เซ็นต์ 19.48 MJ/kg DM และ 10.78 MJ/kg DM ตามลำดับ ส่วนเศษผักกาดหอมห่อ มีค่าเท่ากับ 68.78 เปอร์เซ็นต์ 17.73 MJ/kg DM และ 10.68 MJ/kg DM ตามลำดับ

6.3 ข้อเสนอแนะบางประการในการเลี้ยงพะ

การจัดการให้พะคลอดได้เล็กน้อย โดยการควบคุมตัวผู้ให้ตัวผู้เข้ามาผสมตัวเมียในระยะเวลาสองสามเดือนแล้วแยกตัวผู้ออก ถ้าตัวเมียไม่เป็นหมัน อีกราว 5 เดือนต่อมามันจะคลอดลูกในเวลาใกล้เคียงกัน การจัดการให้ตัวเมียคลอดลูกในเวลาใกล้เคียงกันนี้ มีข้อดีอยู่หลายประการเช่น

- การจัดการดูแลให้อาหาร ตอนก่อนผสม ตอนปลายการอุ้มท้อง และตอนแม่สัตว์เลี้ยงลูกได้ง่ายกว่า

- การดูแลลูกสัตว์เกิดใหม่ได้เต็มที่เพราะมีหลายตัว
- ดิดเบอร์ นิดวัคชิน ตอน จีเขา ลูกสัตว์ได้สะดวกทำครั้งเดียวเป็นรุ่นๆ ไปเลย
- ขายลูกพะออกจากฟาร์มได้ทีละหลายๆ ตัวพร้อมกัน
- สามารถให้แม่สัตว์คลอดในฤดูที่เราพร้อมจะดูแลเรื่องอาหารหรือโรคภัยไข้เจ็บ

6.3.1 ถ้าเลี้ยงแม่พะ 100 แม่ ใน 1 รอบปีควรได้ลูกมากกว่า 260 ตัว จึงจะถือว่าดี แม่พะไม่ต่ำกว่า 62 เปอร์เซ็นต์ ต้องให้ลูกได้ 2 ครั้งในรอบปี ถ้าได้ต่ำกว่านี้ท่านต้องหาทางปรับปรุงแก้ไข เป็นต้นว่า พ่อพันธุ์สมบูรณ์ดีหรือไม่ อัตราส่วนพ่อพันธุ์ต่อแม่พันธุ์ ควรจะอยู่ในอัตราเฉลี่ย 1 : 30 พ่อพันธุ์คุมฝูงเกิน 1 ตัวขึ้นไป มัวแต่สู้กันเองจนไม่ยอมผสมหรือเปล่า อาหารสมบูรณ์ดีหรือไม่

6.3.2 ลูกพะแรกเกิดควรมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 2 กิโลกรัม อายุ 1 ปี ควรจะหนัก 20-24 กิโลกรัม และโตได้วันละ 50-60 กรัม เป็นอย่างน้อย ถ้าต่ำกว่านี้ควรพิจารณาเรื่อง พยาธิภายนอก พยาธิภายใน การให้อาหาร ที่อยู่อาศัย

6.3.3 การจัดการแม่พะ ก่อนคลอด 2 อาทิตย์ ต้องเตรียมคอกคลอด อุปกรณ์การคลอด อาหารเสริมแม่ อุปกรณ์ดิดเบอร์ จีเขาหรือตอน เตรียมแปลงหญ้า ในช่วงแม่สัตว์เลี้ยงลูก ต้องจัดการหมุนเวียนแปลงหญ้า หักลูกกินอาหารชั้น เสริมอาหารให้แม่กรณีพอม เมื่อหย่านมลูก ควรฉีดวัคชินแม่พันธุ์และจัดการอื่นๆ ช่วงผสมให้ปล่อยตัวต่อเลี้ยงรวมสัก 2 อาทิตย์ก่อน หลังจากพ่อพันธุ์คุมฝูงได้ 2 เดือนแยกออก ปล่อยตัวต่อ ตรวจสอบตัวที่เป็นสัตว์จัดการผสม ประมาณ 2 - 3 อาทิตย์

6.3.4 การจดบันทึกและทำทะเบียนประวัติ ในฟาร์มพะเป็นสิ่งสำคัญ เกษตรกรควรมีการบันทึกประจำฟาร์ม โดยสิ่งที่ควรจดบันทึกในฟาร์ม คือ ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิต เช่น ประวัติพ่อ-แม่พันธุ์ ลูกพะแต่ละตัว ได้แก่ วันเดือนปีเกิด จำนวนที่คลอด การถ่ายพยาธิ การฉีดวัคชิน เป็นต้น ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายต่างๆ ซึ่งการจดบันทึกสามารถบอกปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในฟาร์มได้

6.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทดลองและการใช้กระถินสดและเศษผักกาดหอมห่อเป็นอาหารหยาบแพะรุ่น

6.4.1 ควรใช้แพะพันธุ์เอง โกลนุเบียนหรือพันธุ์บอร์ในการทดลองเนื่องจากเป็นแพะพันธุ์เนื้อ จะเห็นผลในเรื่องอัตราการเจริญเติบโตชัดเจนกว่า

6.4.2 การทดลองการใช้เศษผักกาดหอมห่อเป็นอาหารหยาบของแพะรุ่น ทำให้แพะถ่ายเหลวไม่เป็นก้อนเหมือนปกติ การใช้เศษผักกาดหอมห่อในการเลี้ยงแพะจริงๆ ควรมีการเสริมอาหารหยาบประเภทอื่นไปด้วยจะดีกว่า

6.4.3 การใช้กระถินสดให้แพะกินอย่างเดียว ในช่วงแรกพบปัญหาแพะขนร่วง เนื่องจากพิษของสารพิษมิโมซินในกระถินสด การใช้กระถินสดเป็นอาหารหยาบของแพะรุ่นควรเริ่มให้ในปริมาณน้อยๆ และเสริมอาหารหยาบชนิดอื่นด้วย แล้วค่อยเพิ่มปริมาณ จะทำให้แพะปรับตัวและสามารถทนพิษจากกระถินได้